

به نام خدا

زنان و سرمایه اجتماعی

www.ketab.ir

موسی سعادت

استادیار گروه جامعه‌شناسی دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره)

سرشناسه	: سعادت، موسی، ۱۳۶۲ -
عنوان و نام پدیدآور	: زنان و سرمایه اجتماعی / موسی سعادت.
مشخصات نشر	: قزوین: دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره)، انتشارات، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	: ۱۷۸ ص.
شابک	: 978-622-6898-64-5
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه: ص ۱۵۷-۱۷۰.
موضوع	: زنان -- خشونت علیه
موضوع	: WOMEN -- VIOLENCE AGAINST
موضوع	: خشونت در خانواده -- پیشگیری
موضوع	: FAMILY VIOLENCE -- PREVENTION
موضوع	: سرمایه اجتماعی
موضوع	: SOCIAL CAPITAL (SOCIOLOGY)
موضوع	: زنان -- بهداشت روانی
موضوع	: WOMEN -- MENTAL HEALTH
موضوع	: زنان -- وضع اجتماعی
موضوع	: WOMEN -- SOCIAL CONDITIONS
شناسه افزوده	: دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره). انتشارات
رده بندی کنگره	: ۴/۶۲۵.۸۷
رده بندی دیویی	: ۸۸/۳۶۲
شماره کتابشناسی ملی	: ۸۴۴۱۵۳۷
اطلاعات رکورد کتابشناسی	: فیبا

زنان و سرمایه اجتماعی

نویسنده	: موسی سعادت
ناظر فنی	: حمید کلهر
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۶۸۹۸-۶۴-۵
نوبت چاپ	: اول، ۱۴۰۰
قیمت	: ۵۴ هزار تومان
شمارگان	: ۵۰۰ جلد
ناشر	: انتشارات دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره)
قزوین، دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره)، تلفن	: ۰۲۸-۳۳۹۰۱۴۲۶

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است.

مسئولیت حقوقی و قانونی محتوای کتاب بر عهده صاحبان اثر است

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۵
---------------	---

فصل اول: کلیات

مقدمه.....	۱۰
اهمیت موضوع.....	۱۶

فصل دوم: سرمایه اجتماعی و رویکردها

تاریخچه مطالعات سرمایه اجتماعی.....	۲۰
سرمایه اجتماعی.....	۲۵
سرمایه اجتماعی از دیدگاه اندیشمندان.....	۲۷
بی بی بوردیو.....	۲۷
نان لین.....	۲۹
جیمز کلن.....	۳۳
رابرت پاتنام.....	۳۸
فرانسیس فوکویاما.....	۴۰
واین بیکر.....	۴۱
آلجاندرو پورتس.....	۴۲
پامیلا پاکستون.....	۴۳
ناهاییت و گوشال.....	۴۵
سطوح سرمایه اجتماعی.....	۴۸
انواع سرمایه اجتماعی.....	۴۹
مولفه های سرمایه اجتماعی.....	۵۱
انسجام اجتماعی.....	۵۲
مشارکت اجتماعی.....	۵۵
اعتماد اجتماعی.....	۵۸
شبکه اجتماعی (روابط اجتماعی).....	۷۰
حمایت اجتماعی.....	۷۵

فصل سوم: خشونت خانگی و رویکردها

خشونت.....	۸۴
تاریخچه مطالعات خشونت خانوادگی.....	۸۵

۸۶.....	همسرآزاری (خشونت خانگی علیه زنان).....
۹۱.....	انواع همسرآزاری.....
۹۴.....	تئوری های تبیین کننده همسرآزاری.....
۹۵.....	رویکرد روانشناسی اجتماعی.....
۹۵.....	نظریه یادگیری اجتماعی.....
۹۸.....	تئوری نقش - جنس.....
۹۹.....	نظریه ماشه چکان (تحريك).....
۱۰۰.....	رویکرد جامعه شناختی.....
۱۰۰.....	دیدگاه فمینیستی.....
۱۰۴.....	نظریه شبکه.....
۱۰۵.....	نظریه منابع.....

فصل چهارم: سلامت روانی و رویکردها

۱۱۰.....	سلامت روانی.....
۱۱۸.....	ابعاد سلامت روانی.....
۱۲۲.....	مدل های سلامت روانی.....
۱۲۴.....	رویکردهای سلامت روانی.....
۱۲۵.....	رویکرد روانکاوی.....
۱۲۵.....	رویکرد شناختی.....
۱۲۶.....	رویکرد رفتاری.....
۱۲۷.....	رویکرد اجتماعی.....
۱۲۸.....	رویکرد انسانگرایی.....

فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری

۱۳۰.....	مقدمه.....
۱۳۱.....	همسرآزاری و سلامت روانی.....
۱۳۵.....	سرمایه اجتماعی و همسرآزاری.....
۱۳۹.....	سرمایه اجتماعی و سلامت روانی.....
۱۵۰.....	نتیجه گیری.....
۱۵۷.....	منابع.....
۱۷۱.....	واژه نامه.....

پیشگفتار

انسان‌های سالم در خانواده‌های سالم پرورش می‌یابند و آسیب‌های اجتماعی از خانواده‌های ناسالم نشأت می‌گیرد. سلامت هر جامعه در گرو سلامت خانواده، و سلامت خانواده در گرو مجموعه‌ای از روابط و تعاملاتی است که در بین افراد یک خانواده وجود دارد. خانواده عموماً به منزله مکانی که افراد آنجا را مامن و پناهگاه خود تلقی می‌کنند، در نظر گرفته می‌شود و جایی است که آرامش و سکون و هماهنگی باید بر آن حکمفرما باشد و به سبب وجود روابط صمیمی، محبت آمیز و توأم با عواطف، بهترین مکان برای زندگی بزرگسالان و بهترین مکان برای رشد و شکوفایی عاطفی و جسمانی کودکان است. اما، بعضاً همین مکان ممکن است به صورت بستری درآید که در آن انواع خشونت‌ها نسبت به زنان اعمال شود و این خشونت دارای عواقب جسمانی غیرکشنده و عواقب و اختلالات روانی و اجتماعی زیاد و جبران‌ناپذیری می‌باشد.

سلامت زنان اساس سلامت و نشاط خانواده بوده و پیش شرط توسعه است. انسان‌های سالم، محور توسعه پایدار هستند و زنان پرورش‌دهندگان انسان‌های سالم بوده و بی‌توجهی به سلامت زنان، می‌تواند سبب مشکلات عدیده‌ای در شیوه زندگی و سلامت نسل‌های بعدی شود. از سوی دیگر زنان با نابرابری‌ها، مشکلات اجتماعی و رفتارهای پرخطری روبه‌رو هستند که سلامت آنان را به مخاطره می‌اندازد، از این رو بر سلامت خانواده و جامعه نیز تاثیر خواهد گذاشت. خانواده، یک منظومه طبیعی اجتماعی است که افراد جامعه هر کدام به نوعی عضوی از اعضای آن هستند. خانواده دارای شبکه‌ای از ارتباطات است و نوع ارتباطات در خانواده از عوامل موثر در سلامت روانی اعضا خواهد بود.

امروزه ارتباط بین سرمایه اجتماعی و میزان آن در یک جامعه با مقولاتی از جمله پیشگیری و کاهش جرایم، خشونت و تضاد در جامعه، خودکشی، خشونت‌های خانگی، کودک‌آزاری، بزهکاری و بسیاری از آسیب‌های اجتماعی دیگر تایید شده و بر نقش خانواده و دوستان به عنوان یکی از

منابع حائز اهمیت سرمایه اجتماعی تاکید شده است. سرمایه اجتماعی در خانواده باعث فراهم آوردن شبکه حمایتی برای اعضای خانواده می‌شود. این حمایت همچنین می‌تواند خشونت خانگی را که اغلب تاثیر اساسی بر سلامت جسمی و روحی زنان دارد، کاهش دهد. ارزش‌ها و هنجارهای مشترک ناشی از سرمایه اجتماعی سطح خشونت در جامعه را نیز از این طریق کاهش می‌دهد یا پایین نگه می‌دارد و در نتیجه از وقوع جرم و خشونت در خانواده پیشگیری می‌نماید. سرمایه اجتماعی بالا نه تنها موجب کاهش میزان خشونت‌های خانوادگی و اختلالات روانی در افراد می‌شود، بلکه اطلاعات و پیشنهادهایی که از دیگران دریافت می‌کنیم ما را در حل مؤثرتر مشکلات یاری می‌رساند.

متأسفانه تاکنون به مقوله کنترل خشونت خانوادگی علیه زنان و پیامدهای آن به ویژه شیوع اختلالات روانی توجه جدی نشده و پاسخ‌های اجتماعی به جای آن‌که معطوف به سیاست‌گذاری‌های درازمدت مبتنی بر ارزش‌های علمی و هماهنگ با اهداف ارتقای سلامت و پیشگیری باشد، بیشتر جنبه واکنشی دارد. حال آن‌که هدف واقعی باید کاهش تعداد قربانیان و عاملان خشونت باشد. این کار نیازمند مشارکت نهادهای دولتی، جوامع محلی، دستگاه‌های قضایی و همچنین مشارکت محققان و پژوهشگران اجتماعی و ... می‌باشد. از این رو در این محضر شاید گاهی هر چند کوچک در مسیر دستیابی به اهداف فوق باشد. کتاب پیش‌رو شامل چهار فصل به شرح زیر می‌باشد:

در فصل اول مقدمه و اهمیت نظری و کاربردی موضوع مورد مطالعه قرار گرفته است. در این فصل ضمن مسئله‌شناسی خشونت خانگی و سلامت روانی، اشاراتی به پیامدهای نامطلوب این پدیده‌های اجتماعی و روانی در سطح فردی و اجتماعی، شده است.

طی فصل دوم ضمن تعریف و تشریح سرمایه اجتماعی، مولفه‌ها و سطوح آن، دیدگاه‌های نظری متفکران اجتماعی نظیر پی‌یر بوردیو، جیمز کلمن، نان‌لین، فرانسیس فوکویاما، رابرت پاتنام، وان بیکر، آلجاندرو پورتس، پامیلا پاکستون و گوشال و ناهایت حول سرمایه اجتماعی مورد مطالعه قرار گرفته است.

در فصل سوم به تعاریف مفهومی و اصطلاحی خشونت و همسرآزاری پرداخته شده و انواع خشونت خانگی علیه زنان معرفی شده است. همچنین براساس دو رویکرد روانشناسی اجتماعی (شامل تئوری‌های یادگیری اجتماعی، تئوری نقش-جنس، تئوری ماشه چکان و رویکرد جامعه‌شناسی) (در برگیرنده نظریه فمینیستی، نظریه منابع و تئوری شبکه) خشونت خانگی علیه زنان مورد بحث و بررسی قرار گرفته است.

فصل چهارم در برگیرنده تعاریف مفهومی و اصطلاحی سلامت و ابعاد آن، سلامت روانی زنان، مدل‌های سلامت روانی و رویکردهای نظری سلامت روانی (شامل رویکرد شناختی، رویکرد رفتاری، رویکرد اجتماعی و رویکرد انسان‌گرایی)، است.

در فصل پنجم طی یک جمع‌بندی کلی، از یکسو به تحلیل نظری روابط بین سرمایه اجتماعی با پدیده همسرآزاری و سلامت روانی زنان پرداخته شده است و از سوی دیگر رابطه بین همسرآزاری و سلامت روانی مورد مطالعه قرار گرفته است.

انتظار می‌رود کتاب حاضر بتواند برای دانشجویان و پژوهشگران حوزه‌های مختلف علوم اجتماعی، مطالعات زنان، مطالعات خانواده، مددکاری اجتماعی، بهداشت و علوم پزشکی، روانشناسی، علوم تربیتی، مشاوره، حقوق و همه نهادهایی که با مسائل خانواده سرو کار دارند، حاوی نکات ارزنده‌ای بوده و مثمر ثمر واقع شود.

موسی سعادت‌نی^۱

تابستان ۱۴۰۰